

GÖTEBORGS UNIVERSITET
PSYKOLOGISKA INSTITUTIONEN

**Polisens användning av produktiva och icke-produktiva
intervjutekniker med brottsoffer**

Valeria Dalzhenka

Examensarbete 30 hp
Psykologprogrammet
PM 2519
Vårtermin 2019

Handledare: Angelica Hagsand

Polisens användning av produktiva och icke-produktiva intervjutekniker med brottsoffer

Valeria Dalzhenka

Den befintliga studien syftar till att undersöka polisintervju med nyktra och berusade brottsoffer i Sverige. Syftet med detta examensarbete är bland annat att studera i vilken utsträckning yrkesverksamma poliser i Sverige använder olika intervjutekniker samt studera huruvida poliserna skattar brottsoffrets trovärdighet olika beroende på offrets berusningsgrad. Sammanlagt svarade 358 poliser och polisstudenter på webbenkäten. Resultatet visade att poliserna använder produktiva intervjutekniker oftare än icke-produktiva samt att användningen inte skiljer sig åt beroende på brottsoffrets berusningsgrad. Polisernas och polisstudenternas skattningar visade även att berusade brottsoffer uppfattas som mindre trovärdiga. Resultatet bidrar med ny information till befintlig forskning inom rättspsykologi och kan användas i utbildningssyfte för poliser och polisstudenter.

Intervju med vittnen och brottsoffer samt förhör med misstänkta är en viktig metod i polisens utredande arbete. I en svensk studie av Hagsand, Evans och Schreiber Compo (2019a) rapporterade ca 90% av poliser som deltog att de under den senaste månaden har intervjuat mellan ett och 30 vittnen eller brottsoffer. Dessutom är det vanligt att poliserna under sitt arbete kommer i kontakt med berusade personer och behöver då intervju vittnen, brottsoffer och misstänkta som är under alkoholpåverkan (Hagsand et al., 2019a). På vilket sätt man genomför intervju eller förhör kan variera men syftet är alltid samma, dvs. att samla in så mycket och så tillförlitlig information som möjligt om omständigheterna kring ett brott (Granhag & Christianson, 2008). I detta arbete kommer begreppet *förhör* användas när det handlar om misstänkta och begreppet *intervju* kommer syfta till intervju med brottsoffer eller vittnen. Eftersom det inte finns mycket forskning som handlar om intervju med just brottsoffer kommer den teoretiska bakgrunden till stor del utgå ifrån vad som är känt inom förhör med misstänkta eller intervju med vittnen.

Produktiva intervjutekniker

Att bygga en positiv relation med den intervjuade är en produktiv intervjuteknik som kan hjälpa intervjuaren att få mer information som är korrekt. En bra relation kan hjälpa till att bygga upp tillit till intervjuaren vilket behövs för att personen ska vara bekväm med att lämna ut värdefull information (Navarro & Schafer, 2016). En positiv relation med den intervjuade minskar även andel felaktiga svar. En positiv relation kan byggas till exempel genom att visa omtanke till den intervjuade. Denna teknik är en viktig del av metoden *kognitiv intervju* grundad av Fisher och Geiselman på 1980-talet. Kognitiv intervju har visat sig vara en överlägsen intervjumetod för att få fram mer korrekt information av den intervjuade (Fisher, Ross & Cahill, 2010; Köhnken, Milne, Memon & Bull, 1999). I en amerikansk studie fann Hirn Mueller, Schreiber Compo, Molina, Bryon och Pimentel (2015) att poliserna som deltog i studien försöka bygga positiv relation i 82% av alla intervjuer med vittnen de hade genomfört.

Tekniken kontextetablering baseras på principen om kodningsspecificitet som säger att det är lättare att minnas en händelse om man befinner sig i liknande sammanhang som man befann sig i när den händelsen ägde rum (Tulving & Thomson, 1973). En

intervjuare kan få fram dels mer och dels mer korrekt information om denne uppmuntrar den intervjuade att mentalt försöka återskapa situationen (Westera & Kebbell, 2014). Till exempel kan den intervjuade bli ombedd om att försöka minnas tillbaka på hur det såg ut, hur det luktade, hur det kändes osv. Denna intervjuteknik används också inom kognitiv intervju (Bull, Valentine & Williamson, 2009). Amerikanska poliser skattade att de använder kontextetablering i ungefär 31% av all intervjuer med vittnen (Hirn Mueller et al., 2015). Att ställa öppna frågor till den intervjuade är också en rekommenderad intervjuteknik (Granhag & Christianson, 2008). Genom att ställa frågor som inte har förutbestämda svarsalternativ kan vara ett effektivt verktyg för att få fram så mycket information som möjligt från den intervjuade. En öppen fråga tillåter den intervjuade att prata fritt om det den vill, vilket kan minska risken att få information som inte är korrekt. Öppna frågor kan även vara ett sätt att inbjuda den intervjuade till att vara mer aktiv. Denna intervjuteknik används i ca 89% av alla intervjuer med vittnen av amerikanska poliser (Hirn Mueller et al., 2015).

Det har visat sig att det är mer effektivt att uppmuntra den intervjuade att aktivt delta i intervjun istället för att endast svara på frågor på ett passivt sätt. Ett vittne som aktivt samverkar under intervjun verkar kunna återge det den minns på ett mer korrekt sätt samt delge mer information. Att försöka engagera den intervjuade och få denne att samverka aktivt är en viktig del inom kognitiv intervju (Granhag & Christianson, 2008). I 69% av fallen rapporterade amerikanska poliser att de försöker uppmuntra den intervjuade att aktivt samverka under intervjun (Hirn Mueller et al., 2015). För att minska antal felaktiga svar från den intervjuade kan intervjuaren instruera denne att inte gissa när frågor ställs. Risken för inkorrekta svar minskar om intervjuaren istället låter den intervjuade veta att det är okej att säga till när denne är osäker på något. Enligt Pezdek, Sperry och Owens (2007) ökar risken att minnas saker fel om man blir tvungen att svara på frågor man är osäker på, speciellt om man försöker minnas händelsen flera gånger om. Denna intervjuteknik används i ca 75% av intervjuer enligt amerikanska poliser (Hirn Mueller et al., 2015).

National Institute of Justice, som är en forskningsinstitution i USA, kom år 1999 ut med riktlinjer för intervju med vittnen där de bland annat rekommenderar att uppmuntra den intervjuade att besvara frågor så detaljerat som möjligt, t.ex. genom att instruera den intervjuade att berätta allt den såg och verkligen försöka återge alla detaljer. (Technical Working Group for Eyewitness Evidence, 1999). Bull, Valentine & Williamson (2009) skriver att denna teknik också är rekommenderad inom kognitiv intervju. Denna teknik användes i 89% av intervjuer med vittnen av amerikanska poliser (Hirn Mueller et al., 2015). Det kan också vara hjälpsamt för intervjuaren att explicit uttrycka hur detaljerat man vill att frågorna ska besvaras. Om den intervjuade inte vet hur många detaljer som förväntas av den så finns det risk att den intervjuade inte berättar allt den vet. I ca 60% av fallen uttryckte poliser i USA vilken detaljnivå de förväntar sig av vittnet de intervjuar (Hirn Mueller et al., 2015).

Att ge den intervjuade en möjlighet att besvara frågor med icke-verbala svarsalternativ ökar chansen att få fram mer information jämfört med när intervjuaren endast får svara med ord. Detta kan göras till exempel genom att be den intervjuade att rita något från brottsscenen. Att rita kan hjälpa personen att minnas bättre eftersom hjärnan då får flera ledtrådar (Granhag & Christianson, 2008). Detta är en teknik som rekommenderas av National Institute of Justice i de framtagarna riktlinjerna för intervju av vittnen (Technical Working Group for Eyewitness Evidence, 1999). Poliserna i USA skattade att de använder denna teknik i ca 50% av alla intervjuer (Hirn Mueller et al., 2015).

Icke-produktiva intervjutekniker

Intervjuaren kan till skillnad från en positiv relation bygga (ibland omedvetet)

en negativ relation till den intervjuade. Detta kan ske genom att intervjuaren exempelvis ifrågasätter, förolämpar eller hotar den intervjuade. Detta anses vara en icke-produktiv intervjuteknik (Schreiber Compo, Hyman Gregory & Fisher, 2012) och den förekom i ca 32% av intervjuer med vittnen enligt amerikanska poliser (Hirn Mueller et al., 2015). Att ställa frågor som endast kan bli besvarade med ja eller nej kan också påverka intervjun på ett negativt sätt. Ja-nej frågor kan sätta ton för intervjun och den intervjuade kan bli påverkad till att svara begränsat på alla frågor under intervjun. Sådana frågor är alltså inte att rekommendera om man eftersträvar mycket information. Dessvärre skattade poliser i USA att ja och nej frågor används i ca 71% av alla intervjuer med vittnen (Hirn Mueller et al., 2015).

En annan intervjuteknik som anses vara icke-produktiv är ledande frågor. Ledande frågor innebär att intervjuaren ställer frågor som på något sätt kan påverka den intervjuades svar. Ett exempel på en ledande fråga kan vara att intervjuaren säger ”*Var personen som attackerade dig kort och rödhårig?*” istället för att säga ”*Beskriv personen som attackerade dig*”. Att på det sättet ge den intervjuade ny information kan störa processen att minnas tillbaka vad som verkligen hände. Det är viktigt att man formulerar frågor på ett sätt som inte påverkar den intervjuades minne eftersom personens svar annars kan bli felaktiga (Granhag & Christianson, 2008). Dessutom kan det vara svårt för den intervjuade att inte påverkas av den (i vissa fall kanske inkorrekta) ledande informationen när den kommer från en auktoritet. Amerikanska poliser rapporterade att de använder ledande frågor i ca 35% av intervjuer de genomför (Hirn Mueller et al., 2015).

Att ställa komplexa frågor som är svåra att begripa till den intervjuade kan förvirra denne. Att ställa flera snabba frågor efter varandra kan leda till att den intervjuade lär sig att svara snabbt utan att tänka efter en längre stund. Snabba frågor hindrar den intervjuade från att försöka tänka tillbaka och försöka minnas så mycket som möjligt. Att ställa många frågor på rad utan att vänta in svar på varje innebär en stor kognitiv påfrestning och kan också vara förvirrande för både den intervjuade och också intervjuaren. Den intervjuade vet då inte vilken fråga som ska besvaras och intervjuaren vet inte vilken fråga som besvaras. Användningen av komplexa frågor samt många frågor på rad hos amerikanska poliser rapporteras vara 57% respektive 33% (Hirn Mueller et al., 2015).

Att befinna sig i en miljö där det förekommer miljödistraktioner, t.ex. telefoner som ringer eller dörrar som stängs högt, kan störa den intervjuades process att minnas någon som efterfrågas av intervjuaren (Granhag & Christianson, 2008). Detta kan alltså leda till att man inte får fram all information som man skulle kunna. Att avbryta den intervjuade kan också störa processen att minnas tillbaka till det som frågorna ställs om. Dessutom kan det störa om den intervjuade vill tillägga något mer efter att redan ha svarat på en fråga möjligt (Technical Working Group for Eyewitness Evidence, 1999). Poliser i USA skattade att både miljödistraktioner och avbrytande av den intervjuade förekommer i ca 24% av fallen (Hirn Mueller et al., 2015).

Sammanfattningsvis verkar de icke-produktiva intervjuteknikerna belasta de kognitiva processerna i hjärnan som är viktiga för minnet och störa processen av återkallning av minnen. Vid användning av de icke-produktiva intervjutekniker är det svårare att etablera en bra relation mellan den intervjuade och intervjuaren, vilket kan försvåra samarbetet. Tvärtom blir det vid användning av de produktiva intervjuteknikerna som beskrevs tidigare i dokumentet. Dessa fokuserar på en bra relation, öppna frågor och engagemang. Bland amerikanska poliser användes de produktiva intervjuteknikerna i större utsträckning (68%) än de icke-produktiva (42%) (Hirn Mueller et al., 2015). För användning av icke-produktiva intervjutekniker är 42% hög siffra och den visar att många poliser tycker att icke-produktiva intervjutekniker är bra. T.ex. skattade en del amerikanska poliser att intervjutekniker som *komplexa frågor, ja-nej-frågor* och *att bygga negativ relation* effektiva på att få fram korrekt information (Hirn Mueller et al., 2015). Kort beskrivning av de produktiva och icke-

produktiva teknikerna finns i tabell 2 under bilaga 1.

Alkoholpåverkan bland brottsoffer och vittnen

Det är vanligt att under intervjuer komma i kontakt med berusade vittnen och brottsoffer (Hagsand et al., 2019a). Ett berusat tillstånd kan troligtvis försvåra för polisen vid genomförande av intervju. I en svensk studie svarade närmare 90% av poliser att de har intervjuat vittnen eller brottsoffer som var berusade när brottet ägde rum (Hagsand et al., 2019a). I samma studie svarade 85% av deltagare att de har hållit intervju med vittnen eller brottsoffer som var berusade både under brottets gång samt under intervjun (Hagsand et al., 2019a). Ca 55% av deltagarna rapporterade att nyktra och alkoholpåverkade vittnen eller brottsoffer intervjuas på samma sätt, ca 33% svarade att nyktra och alkoholpåverkade vittnen eller brottsoffer behandlades olika och resterande svarade vet ej. Dessutom fann Hagsand et al. (2019a) att det som nyktra vittnen eller brottsoffer berättade uppfattades av poliserna som mer korrekt än informationen som alkoholpåverkade vittnen eller brottsoffer gav. Liknande resultat hittades i en studie där psykologer från olika länder deltog (Kassin, Tubb, Hosch & Memon, 2001).

Kassin et al., (2001) undersökte bland annat huruvida psykologer/forskare inom rättspsykologi som också är vittnesexperter ansåg att alkohol försämrar hur vittnen minns händelser och ansikten. 90% av experterna svarade att alkohol försämrar vittnes förmåga att vid senare skede återkalla minnen av specifika personer eller händelser (Kassin et al., 2001). Deltagare i denna studie fick dock besvara frågan om alkohol försämrar minnet genom att svara antingen ja eller nej, vilket kan leda till en mycket onyanserat bild av det. Därför är det intressant att studera dels huruvida svenska poliser skattar trovärdigheten lägre hos berusade brottsoffer samt om de bemöter berusade brottsoffer på ett annat sätt än nyktra brottsoffer. För att göra detta mer nyanserat fanns det tre olika grader av alkoholpåverkan på brottsoffer (nyktert, medelberusat samt grovt berusat) och trovärdigheten mättes på en sjugradig skala.

Det aktuella examensarbetet

Detta examensarbete är en del av en större experimentell studie vid Göteborgs Universitet (Hagsand et al., 2019b). Syftet med detta examensarbete var även att utöka befintlig forskning genom att undersöka huruvida brottsoffrets berusningsgrad påverkar val av intervjutekniker som används av poliser vid intervju med brottsoffer. Detta har inte blivit studerat innan. Syftet är att denna polisstudie kan bidra till att fylla i några luckor inom rättspsykologiforskningen. Resultatet kan också komma att få praktiska implikationer t.ex. i form av utbildning av poliser/polisstudenter. Den aktuella examensarbete har följande frågeställningar: a) i vilken utsträckning använder poliser i Sverige de produktiva och icke-produktiva intervjuteknikerna? och b) skattar poliser och polisstudenter brottsoffrets trovärdighet olika beroende på offrets berusningsgrad?

Hypotes 1: Baserat på resultatet av studien på amerikanska poliser av Hirn Mueller et al. (2015) förväntades det att yrkesverksamma poliser i Sverige skulle använda produktiva intervjutekniker i större utsträckning än icke-produktiva intervjutekniker.

Hypotes 2: Baserat på forskningsfynd av Kassin et al., (2001) samt Hagsand et al., (2019a) förväntades det vara en skillnad i hur poliserna skattar brottsoffrets trovärdighet beroende på berusningsgraden.

Hypotes 3: Eftersom att intervju ett berusat brottsoffer troligtvis kan vara svårare och mer frustrerande jämfört med ett nyktert brottsoffer (baserat på fynd från Hagsand et al., 2019a)

förväntades det att poliser skulle ange att de använder mer icke-produktiva intervjutekniker med medelberusade och grovt berusade brottsoffer än med nyktra brottsoffer.

Metod

Deltagare

358 poliser och polisstudenter gav samtycke till att delta i studien, av dem var 44% kvinnor och 55% män. Deltagarnas medelålder var 36,7 år ($s=10,9$) och varierade från 20 till 65 år. Genomsnittligt antal år i yrket för poliserna var 12,3 år ($s=11,7$) och sträckte sig från 0 till 45 år. De flesta deltagare arbetade som polisassistent (ca 40%), 21% arbetade som polisinspektörer, ca 3% som poliskommissarie, ca 2% som polisintendent. 20% var studerande vid polishögskolan och resterande deltagare hade andra befattningar som t.ex. civil utredare, polisaspirant eller polismästare. 60,6% av poliserna som svarade arbetade inom region Väst, 14,1% inom Nord, 11,9% inom Stockholm, 4,7% inom Syd, 4,4% inom Bergslagen, 3,1% inom Mitt och 1,3% inom Öst.

Instrument

En enkät konstruerades i programmet Qualtrics och bestod av tre delar. I första delen fick deltagare försöka identifiera olika intervjutekniker samt skatta dess användning. I andra delen fick deltagare skatta effektiviteten på vissa intervjutekniker som presenterades för dem samt i tredje delen av enkäten fick deltagarna svara på frågor kring utbildningen som de har genomgått. En mer detaljerad beskrivning av enkätens tre delar finns i den stora polisstudien (Hagsand et al., 2019b). Nedan presenteras endast några få delar som är relevanta för detta examensarbete.

Identifiering samt användning av intervjutekniker. Varje deltagare fick se 16 olika videor som varierade mellan 10 och 79 sekunder i längd. På varje video spelar skådespelare en polis (manlig i det här fallet) och ett brottsoffer (kvinnligt i det här fallet). Polisen och brottsoffret spelas av skådespelarstudenter från högskolan för scen och musik vid Göteborgs Universitet. Polisen och brottsoffret satt vid ett bord i ett avskilt rum. Varje ny video demonstrerade en ny intervjuteknik. I början av varje video demonstrerade polisen en intervjuteknik och därefter svarade brottsoffret på något sätt. Både polisen och brottsoffret följde förbestämda instruktioner för varje teknik. Videos som användes i detta experiment var baserade på originalvideos från Dana Hirn Muellers publicerade artikeln (Hirn Mueller et al., 2015). Originalvideos var inspelade i USA och var på engelska. Videos som används i denna studie är på svenska. De svenska videos i denna studie demonstrerar dessutom olika berusningsgrad på brottsoffret. Deltagarna randomiserades till en av tre grupper och fick antingen se videor med ett nyktert brottsoffer, medelberusat brottsoffer eller grovt berusat brottsoffer. Samma 16 intervjutekniker visades oavsett berusningsgrad på brottsoffret.

Av de 16 videor som deltagarna fick se innehöll åtta videor produktiva intervjutekniker och åtta icke-produktiva intervjutekniker. Deltagare blev slumpmässigt skickade till att antingen se videos med produktiva eller icke-produktiva intervjutekniker först. Alla intervjutekniker som demonstrerades i studien är tekniker som intervjuaren utför, dvs. det är polisen i videor som utför intervjuteknikerna medan brottsoffret svarar eller agerar på något sätt. De produktiva intervjuteknikerna var följande: att bygga en positiv relation, uppmuntra detaljerat svar, uttrycka vilken detaljnivå som svaret förväntas vara, kontextetablering, uppmuntra aktiv samverkan, ställa öppna frågor, instruera att inte gissa samt ge möjlighet till icke-verbalt svar. De icke-produktiva intervjuteknikerna var följande:

att bygga en negativ relation, ställa ja-nej frågor, komplexa frågor, ställa snabba frågor, ställa många frågor på rad, störande distraktioner i miljön, att avbryta samt ställa ledande frågor. För definition av varje intervjuteknik se tabell 1 i introduktionen.

Poliserna i denna del av studie fick inte se någon ytterligare förklaring eller definition till de intervjuteknikerna som demonstrerades i varje video. Detta för att förhindra att deltagare får ledtrådar som underlättar identifieringen av intervjutekniker. Efter varje video som visar enbart en intervjuteknik fick deltagare frågan "vilken är den huvudsakliga intervjutekniken som används i denna video?". Under frågan fanns en tom ruta där deltagarna fick skriva in ett svar.

Efter att deltagarna försökte identifiera en intervjuteknik blev de ombudda att uppskatta i hur stor utsträckning de använder just den tekniken. Frågan "i ungefär hur stor utsträckning använder du denna teknik vid förhör med brottsoffer?" besvarades med alternativ som 0%, 10%, 20% osv. Deltagare som svarade 0% på denna fråga skickade vidare till frågan "ange den huvudsakliga anledningen till varför du inte använder denna intervjuteknik". Deltagare kunde välja emellan följande svarsalternativ: "denna teknik är inte effektiv", "jag var inte medveten om denna teknik", "jag har inte tid för att använda denna teknik", "jag har fått instruktion på polisutbildningen att inte använda denna teknik", "jag har fått instruktion under min fältträning att inte använda denna teknik", "jag har fått instruktion av en kollega att inte använda denna teknik" samt "annat". Om deltagarna svarade att de använde den tekniken i en viss utsträckning skickades de även till frågan "ange den huvudsakliga anledningen till varför du använder denna intervjuteknik". Följande svarsalternativ fanns att tillgå: "denna teknik är effektiv på att få fram korrekt information", "denna teknik är effektiv på att få fram mycket information", jag har fått instruktion på polisutbildningen att använda denna teknik", "jag har fått instruktion under min fältträning att använda denna teknik", "jag har fått instruktion av en kollega att använda denna teknik" samt "annat". När deltagarna hade sett alla videor och svarat på frågorna kring användning av de demonstrerade intervjuteknikerna fick de även besvara följande frågor: "på en skala 1-7 hur trovärdiga bedömer du offrets svar vara?" samt "på en skala 1-7 hur berusad skulle du bedöma offret?". Deltagarna blev ombudda att göra en generell bedömning av alla videor som de har sett för att besvara dessa frågor.

Tillvägagångssätt

Alla sju polisregionerna i Sverige kontaktades initialt genom Polismyndighetens websida med förfrågan om poliserna i respektive polisregion har möjlighet att delta i denna studie. I förfrågan förklarades vad studien handlar om samt att den tar ca 30 min att besvara. Deltagare erbjöds en biobiljett som tack för medverkan. Länken till webbenkäten bifogades. För att öka svarsfrekvensen spreds länken till webbenkäten på Psykologiska Institutionens hemsida. Handledaren för detta examensarbete Angelica Hagsand är forskaren inom rättspsykologi. Länken till webbenkätens lades även ut på våra sociala medier för att nå ut till poliser inom vår kontaktnät. Dessutom skickades förfrågan att delta i denna studie till några av mina samt handledarens privata kontakter inom Polismyndigheten. Vidare skickades inbjudan att delta i enkäten till polisstudenter. Alla polisutbildningar i Sverige kontaktades genom deras hemsidor. Webbenkäten var aktiv i sju veckor.

I detta dokument kommer endast några utvalda resultat redovisas eftersom detta examensarbete är en del av en större vetenskaplig experimentstudie och det inte finns utrymme för studiens alla fynd (Hagsand, Dalzhenka, Schreiber Compo & Evans, 2019).

Pilotstudie. En pilotstudie genomfördes för att undersöka huruvida videorna som skulle användas i den riktiga polisstudien var användbara. Syftet med pilotstudien var att studera om berusningsgraderna nykter, medelberusad samt grovtberusad uppfattades som

signifikant olika. Eftersom analyserna visade att det fanns signifikant skillnad mellan hur frågorna besvarades beroende på vilken berusningsgrad deltagarna fick se togs beslutet att inkludera alla tre variationer på berusningsgrad (nykter, medelberusad och grovt berusad) i polisstudien.

Undersökningsdesign

I studien som detta examensarbete är en del av används mellangrupsdesign där deltagare blev slumpmässigt randomiserade i enkätprogrammet Qualtrics till att antingen besvara frågor kring videor med a) ett nyktert brottsoffer, b) ett medelberusat brottsoffer eller c) ett grovt berusat brottsoffer.

Databearbetning

Berusning och trovärdighet. Deltagarnas skattningar av både brottsoffrets berusningsgrad och brottsoffrets trovärdighet analyserades med ANOVA. Signifikansnivån bestämdes till $<.05$.

Användning av intervjutekniker. Datan som samlades in uppfyllde dessvärre inte alla antaganden för ett chi-två-test egentligen eftersom 63,6% av de förväntade värdena understeg värdet 5. Fisher's exact test skulle egentligen vara ett mer korrekt alternativ i detta fall men då datan bestod av en större tabell än 2×2 var det omöjligt att genomföra. Antal test i detta fall var 16, dvs. ett test per intervjuteknik. Eftersom risken för typ I-fel ökar med stigande antal tester ändrades signifikansnivån i efterhand från $<.05$ till $<.01$. Detta gjordes för att minska sannolikheten att upptäcka en skillnad som egentligen inte är signifikant.

Resultat

Användning av intervjutekniker

I tabell 1 presenteras det genomsnittliga procentuella andelen av användning av varje intervjuteknik. Resultatet visar deltagarnas självrapporterade siffror. För att analysera om det förekom signifikanta skillnader mellan deltagarnas svar beroende på vilket berusningsgrad på brottsoffret de fick se genomfördes chi-två-test. Inga signifikanta skillnader i rapporterad användning av intervjutekniker hittades mellan deltagare som fick se brottsoffer med olika berusningsgrader, se tabell 1.

Tabell 1

Rapporterad användning av intervjutekniker.

Intervjuteknik	Genomsnittlig andel av rapporterad användning per teknik och berusningsgrad			Statistiskt test
	Nyktert brottsoffer	Medelberusat brottsoffer	Grovt berusat brottsoffer	
Produktiva intervjutekniker				
Att bygga en positiv relation	60,5% (N=55)	73,9% (N=64)	63,5% (N=52)	$\chi^2(20)=19,00$ $p=.522$
Öppna frågor	77,6% (N=54)	78,8% (N=60)	82,8% (N=47)	$\chi^2(20)=18,47$ $p=.557$
Icke-verbalt svar	48,1% (N=54)	41,2% (N=57)	42,0% (N=44)	$\chi^2(20)=20,05$ $p=.455$
Gissa ej	51,2% (N=50)	60,2% (N=52)	56,6% (N=44)	$\chi^2(20)=33,88$ $p=.027$
Uttrycka vilken detaljnivå	44,8% (N=44)	45,6% (N=50)	46,0% (N=42)	$\chi^2(20)=21,41$ $p=.373$
Detaljerat svar	57,0% (N=44)	65,0% (N=46)	58,0% (N=41)	$\chi^2(20)=17,26$ $p=.635$
Aktiv samverkan	27,4% (N=43)	29,8% (N=55)	31,8% (N=39)	$\chi^2(20)=11,37$ $p=.936$
Kontext-etablering	21,8% (N=44)	20,5% (N=43)	23,3% (N=39)	$\chi^2(20)=13,33$ $p=.863$
Icke-produktiva intervjutekniker				
Att bygga en negativ relation	3,7% (N=57)	2,7% (N=66)	4,5% (N=58)	$\chi^2(10)=10,72$ $p=.379$
Många frågor	16,2% (N=53)	27,4% (N=62)	23,7% (N=43)	$\chi^2(20)=23,06$ $p=.286$
Att avbryta	8,2% (N=44)	8,2% (N=61)	12,3% (N=43)	$\chi^2(18)=13,02$ $p=.790$
Komplexa frågor	0,8% (N=48)	1,2% (N=60)	0,7% (N=42)	$\chi^2(9)=9,20$ $p=.162$
Snabba frågor	15,4% (N=48)	10,2% (N=58)	13,5% (N=43)	$\chi^2(18)=24,42$ $p=.142$
Störande distraktioner	2,8% (N=45)	7,0% (N=56)	8,1% (N=42)	$\chi^2(14)=18,18$ $p=.199$
Ledande frågor	8,7% (N=45)	8,9% (N=54)	5,5% (N=42)	$\chi^2(12)=19,28$ $p=.082$
Ja-nej-frågor	22,7% (N=44)	18,1% (N=53)	17,0% (N=40)	$\chi^2(18)=19,01$ $p=.391$

Berusning och trovärdighet

Deltagarna som såg nyktra brottsoffer skattade att brottsoffrets berusningsnivå låg på 2,1 ($s=1,0$) på Likertskalan ett till sju. De som såg medelberusat brottsoffer skattade 2,9 ($s=1,2$) och medelvärdet för grovt berusat brottsoffer låg på 4,5 ($s=1,2$). Deltagarnas skattningar av brottsoffrets berusningsgrad analyserades med ANOVA. Det fanns signifikant skillnad mellan skattningarna, $F(2,109)=40,30$, $p<.001$. Vidare visade parvisa jämförelser att det fanns signifikant skillnad mellan skattningarna av ett nyktert och medelberusat brottsoffer ($p<.05$), nyktert och grovt berusat ($p<.001$) samt medelberusat och grovt berusat ($p<.001$).

Deltagarnas skattningar av brottsoffrets trovärdighet analyserades också med ANOVA. Testet visade att det fanns signifikanta skillnader i skattningarna av trovärdighet, $F(2, 120)= 5,13$, $p<.05$. Det fanns en signifikant skillnad mellan skattningar av ett nyktert och grovt berusat brottsoffer, $p<.01$, samt medelberusat och grovt berusat, $p<.05$. Det fanns ingen signifikant skillnad mellan hur deltagarna skattade trovärdigheten hos nyktert och medelberusat brottsoffer, $p=.72$. På Likertskalan från ett till sju skattade deltagare ett nyktert brottsoffrets trovärdighet vara 5,2 ($s=1,1$). Ett medelberusat brottsoffrets trovärdighet skattades till 5,1 ($s=0,9$) och medelvärdet för skattningar av ett grovt berusat brottsoffer var 4,5 ($s=1,2$).

Diskussion

I detta arbete behandlades följande frågeställningar: a) i vilken utsträckning använder poliser i Sverige de produktiva och icke-produktiva intervjuteknikerna? och b) skattar poliser och polisstudenter brottsoffrets trovärdighet olika beroende på offrets berusningsgrad? I resultatet presenterades några fynd av den större polisstudien som detta examensarbete är en del av (Hagsand et al., 2019b).

Poliserna skattade användning av intervjuteknikerna *många frågor*, *snabba frågor* och *ja-nej-frågor* lite högre än andra icke-produktiva intervjutekniker, se tabell 1. Anledningen till det kan vara att intervju ibland kan ske vid ett tillfälle där de yttre omständigheterna inte är ultimata. Exempel på detta är att vissa intervjuer behöver ske snabbt på brottsplatsen. En sådan situation kan också leda till att polisen använder intervjutekniker som *många frågor*, *snabba frågor* och *ja-nej-frågor* för att få fram mycket information på kort tid. Då finns det också risk att det förekommer *störande distraktioner* i miljön, som är en icke-produktiv intervjuteknik. Hirn Mueller et al. (2015) fann också i sin studie att användningen av intervjuteknikerna *ja-nej-frågor* samt *snabba frågor* skattades högt av poliserna i USA, nämligen 71,4% respektive 59,8%. Dessa siffror är förvisso mycket högre än siffrorna i Sverige som ligger på ca 10-20%, se tabell 1 för exakta siffror, men det kanske kan finnas en gemensam förklaring till varför just de intervjuteknikernas användning skattades högst av alla icke-produktiva intervjutekniker. Det kan möjligen vara så att *snabba* och *ja-nej-frågor* används som inledande frågor för att sedan följa upp svaret och låta brottsoffret berätta mer. I stressade situationer ute på fältet kan det också kännas opassande att använda tekniken *icke-verbalt svar* och be brottsoffret börja rita på ett papper. Man kan också tänka sig att användning av den produktiva intervjutekniken *att bygga positiv relation* sjunker i stressade situationer då det kanske inte finns tid för det. I videon som demonstrerar intervjutekniken *att bygga positiv relation* kan polisens trevliga attityd tolkas som lite för mycket men det är viktigt att påpeka att just den tekniken har mycket stöd i forskningen och ingår i flera olika förhörsmetoder (Bull & Walsh, 2010; Granhag & Christianson, 2008). Även resultaten i den

amerikanska studien visade att poliserna generellt har förståelse för huruvida olika intervjutekniker är produktiva eller inte (Hirn Mueller et al., 2015).

Vad gäller användningen av icke-produktiva intervjutekniker skattar svenska poliser lägre jämfört med poliser i USA, se tabell 1. Detta har inte signifikantstestats men siffrorna i denna studie är lägre än i den amerikanska studien (Hirn Mueller et al., 2015). Den icke-produktiva intervjutekniken *att bygga negativ rapport* används enligt svenska poliser i ca 2,7-4,5% av alla intervjuer de genomför med brottsoffer. I USA skattade poliserna att de använder samma teknik i mycket större utsträckning, nämligen 32% (Hirn Mueller et al., 2015). En möjlig tänkbar förklaring till denna skillnad skulle kunna vara att metoder som används och är tillåtna i USA är mindre humana än i Sverige, t.ex. Reid-metoden (Granhag et al., 2013). Enligt Reid-tekniken får poliserna t.ex. ljuga, presentera falska bevis och manipulera (Gudjonsson & Pearse, 2011; Swanner, Meissner, Atkinson, & Dianiska, 2016). Det är troligt att beteenden som dessa kan medvetet och omedvetet bidra till en negativ relation till den som förhörs eller intervjuas. Även om den metoden i grunden är för förhör med misstänkta så kan en möjlig förklaring till användning av den även på vittnen och brottsoffer vara att den skillnaden inte är tydlig under utbildningen (Hirn Mueller et al., 2015). Dvs. att poliserna kanske lär sig en metod och den appliceras sedan på olika typer av intervjuer.

En av studiens hypoteser var att de icke-produktiva intervjuteknikerna skulle användas i större utsträckning på medelberusade och grovt berusade brottsoffer. Polisernas skattningar visade att det inte fanns någon signifikant skillnad i hur poliserna skattade användningen beroende på brottsoffrets berusningsgrad, se tabell 1. Skattningarna i tabell 1 visar att skillnaderna är långt ifrån signifikanta för dem flesta intervjutekniker. Detta kan innebära att poliserna bemöter nyktra och berusade brottsoffer på liknande sätt och visar tålmod oavsett brottsoffrets berusningsgrad, vilket är positivt. Detta kan å andra sidan också innebära att poliserna visar lika lite tålmod gentemot alla brottsoffer oavsett berusningsgrad.

Deltagarnas skattningar av brottsoffrets berusningsgrad visade att det fanns signifikant skillnad i hur deltagarna uppfattade ett nyktert, medelberusat och grovt berusat brottsoffer. Detta var nödvändigt för att i studien kunna jämföra dessa grupper och visar att skådespelarna i videorna demonstrerade de olika berusningsgraderna på ett bra sätt. Ett intressant fynd är att ett nyktert brottsoffer skattades vara lite berusad ($m=2,1$ på skala ett till sju). Detta är såklart ett subjektivt mått och hur man skattar någons berusningsgrad kan bero på vilka erfarenheter man har av berusade människor eller hur man själv agerar. Det kan också vara svårt att uppskatta berusningsgraden genom att kolla på brottsoffret på videorna eftersom man inte känner till huruvida beteendet beror på andra omständigheter, t.ex. om brottsoffret är i chock eller förvirrad efter ett brott. Ett av studiens syfte var att studera huruvida deltagarna skattar brottsoffrets trovärdighet olika beroende på offrets berusningsgrad. Skattningarna visade att trovärdigheten sjunker med ökande berusningsgrad. Detta betyder att poliser och polisstudenter anser att informationen som kommer från alkoholpåverkade brottsoffer är mindre korrekt än information från ett nyktert brottsoffer. Detta resultat går i linje med tidigare forskningsfynd (Kassin et al., 2001; Hagsand et al., 2019a). Att berusade brottsoffer anses vara mindre trovärdiga i sina svar kan kanske leda till att poliserna utvecklar annorlunda attityder och beteende i mötet med dem. Det sambandet har inte undersökts i denna studie och får bli ett förslag på ett möjligt studieobjekt i framtiden.

Detta arbete har några begränsningar att ta hänsyn till. Att svaren kring identifiering av intervjuteknikerna inte är kodade av oberoende kodare påverkar tolkningen deltagarnas svar på andra frågor. Om en deltagare inte identifierade den demonstrerade intervjutekniken rätt och svarade sedan på frågan "*i ungefär hur stor utsträckning använder du denna intervjuteknik?*" så finns det risk att det blir fel. T.ex. svarade en deltagare att intervjutekniken som demonstrerades på en video var "ledande frågor och förhørsledaren visar inget tålmod" när det på videon demonstrerades intervjutekniken *snabba frågor*. Detta kan betyda att

samma deltagare svarar på frågan kring användningen av intervjutekniken och tänker att intervjutekniken är *ledande frågor* istället. Därför kan vissas deltagares svar bli missvisande.

En av hypoteserna var att de icke-produktiva intervjuteknikernas användning skulle skattas högre hos deltagare som har sett berusat brottsoffer än hos de som har fått se nyktert brottsoffer. Inga signifikanta skillnader hittades. Det kan riktas kritik mot hur just detta undersöktes i webbenkäten. Frågan angående användning av de olika intervjuteknikerna specificerade inte huruvida det angår ett nyktert, medelberusat eller grovt berusat brottsoffret. Det är möjligt att utgången hade blivit annorlunda om frågorna var formulerade på ett annat sätt, t.ex. ”i hur stor utsträckning använder du denna intervjuteknik i intervju med grovt berusade brottsoffer?”, i hur stor utsträckning använder du denna intervjuteknik i intervju med medelberusade brottsoffer?” samt i hur stor utsträckning använder du denna intervjuteknik i intervju med nyktra brottsoffer?”. I den aktuella webbenkäten kan det vara så att poliserna hade alla brottsoffer oavsett berusningsgrad i åtanke när de skattade i hur stor utsträckning de använder intervjuteknikerna.

En annan begränsning är att bland deltagarna fanns det både yrkesverksamma poliser och studerande vid polisutbildningen. Polisstudenter tillfrågades om att delta för att öka svarsfrekvensen. Det som främst skiljer poliserna och polisstudenterna åt som har relevans för detta arbete är deras erfarenhet av polisarbete och specifikt intervju med brottsoffer. Det innebär att det är svårt att svara på frågorna kring användning samt anledningar till användning. Vad gäller den teoretiska kunskapen som lärs ut på polisutbildningar borde den rimligtvis vara liknande på de olika polisutbildningarna i Sverige. Det kan självklart förekomma olikheter beroende på vilka utbildningsmoment som är obligatoriska samt under vilka år utbildningen genomfördes. Oavsett om poliserna och polisstudenterna lär sig liknande saker på polisutbildningen kan det vara så att erfarenheten från arbetet påverkar valet av vilka metoder som används i verkligheten. T.ex. även om det framgår på polisutbildningen att det är bra att skapa en positiv relation med den intervjuade så kan situationen i verkligheten se annorlunda ut.

Den aktuella studien fokuserade på intervju med brottsoffer som är samarbetsvilligt. Inte alla brottsoffer i verkligheten är inställda på att samarbeta med polisen. Ett brottsoffer kan t.ex. själv vara kriminell och då inte villig att prata med polisen. Det kan också vara så att brottsoffret är i beroendeställning av förövaren och inte vågar berätta något för polisen (Granhag & Christianson, 2008). Graden av samarbete från brottsoffrets håll kan troligtvis påverka valet av intervjutekniker som används. Att undersöka huruvida poliser använder olika intervjutekniker med brottsoffer som vill och inte vill samarbeta samt i så fall varför kan vara ett förslag för framtida forskning.

Arbeten som denna är viktiga för att få kunskap om vad yrkesverksamma polisers vardag kan innehålla och vilka utmaningar de kan ställas inför. Det finns fortfarande många luckor att fylla inom detta forskningsområde. Resultatet från detta examensarbete kanske kan inspirera till vidare studier inom rättspsykologi. Redan nu kan resultat från studien användas i syfte att utbilda poliser och polisstudenter. Citypolisen i Göteborg har exempelvis efterfrågat en genomgång av videorna som demonstrerar de produktiva samt icke-produktiva intervjuteknikerna i utbildningssyfte. Min handledare och jag har varit där och hållit en presentation om de olika intervjuteknikerna samt polisernas och polisstudenternas svar. Avslutningsvis vill jag tillägga att det är viktigt att ha ett samarbete mellan forskare och yrkesverksamma poliser samt studerande vid polisutbildningar. Forskare kan genom att studera polisernas arbete i fält undersöka viktiga fenomen och sedan ge tillbaka kunskap. I sin tur kan poliser och polisstudenter lära sig saker, exempelvis intervjutekniker, som har vetenskapligt stöd.

Referenser

- Bull, R., Valentine, T., & Williamson, T. (2009). *Handbook of psychology of investigative interviewing*. West Sussex: Wiley-Blackwell.
- Christianson S. Å. & Granhag P.A. (2008). *Handbok i rättspsykologi*. Stockholm: Liber.
- Fisher, R. P., Ross, S. J., & Cahill, B. S. (2010). Interviewing witnesses and victims. In P.A. Granhag (Ed.) *Forensic psychology in context: Nordic and international approaches; forensic psychology in context: Nordic and international approaches* (pp. 56-74, Chapter xviii, 334 Pages) Willan Publishing, Devon. Retrieved from <https://search-proquest-com.ezproxy.ub.gu.se/docview/822367758?accountid=11162>
- Granhag, P. A., Strömwall, L. A., & Montecinos S. C. (2013). *Polisens förhör med misstänkta* (Rapport 2013:7). Hämtad från Göteborgs Universitets webbplats för psykologiska institutionen: https://www.psy.gu.se/digitalAssets/1471/1471528_rps-rapport-f--rh--r.pdf
- Gudjonsson, G. H., & Pearse, J. (2011). Suspect interviews and false confessions. *Current Directions in Psychological Science*, 20(1), 33-37. doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.1177/0963721410396824>
- Hagsand, A.V., Evans, J., & Schreiber Compo, N. (2019a). Intoxicated witnesses and suspects: Procedures and prevalence according to police officers in Sweden. Manuscript.
- Hagsand, A.V., Dalzhenka, V., Schreiber Compo, N., & Evans, J. (2019b). Legal practitioners' judgement of interview techniques and credibility assessment of alcohol-intoxicated and sober victims' testimony. Manuscript.
- Hirn Mueller, D., Schreiber Compo, N., Molina, J., Bryon, A., & Pimentel, P. S. (2015). Productive and counterproductive interviewing techniques: Do law enforcement investigators know the difference? *Psychology, Public Policy, and Law*, 21(3), 295-308. doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.1037/law0000047>
- Kassin, S. M., Tubb, V. A., Hosch, H. M., & Memon, A. (2001). On the "general acceptance" of eyewitness testimony research: A new survey of the experts. *American Psychologist*, 56(5), 405-416. doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.1037/0003-066X.56.5.405>
- Köhnken, G., Milne, R., Memon, A., & Bull, R. (1999). The cognitive interview: A meta-analysis. *Psychology, Crime & Law*, 5(1-2), 3-27. doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.1080/10683169908414991>
- Navarro, J., & Schafer, J. R. (2016). *Advanced Interviewing Techniques: Proven Strategies for Law Enforcement, Military, and Security Personnel* (3. ed.). Springfield: Charles C Thomas Publisher.
- Pezdek, K., Sperry, K., & Owens, S. M. (2007). Interviewing witnesses: The effect of forced confabulation on event memory. *Law and Human Behavior*, 31(5), 463-478. doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.1007/s10979-006-9081-5>
- Schreiber Compo, N., Hyman Gregory, A. R., & Fisher, R. P. (2012). Interviewing behaviors in police investigators: A field study of a current U.S. sample. *Psychology, Crime & Law*, 18, 359-375. <http://dx.doi.org/10.1080/1068316X.2010.494604>
- Swanner, J. K., Meissner, C. A., Atkinson, D. J., & Dianiska, R. E. (2016). Developing diagnostic, evidence-based approaches to interrogation. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 5(3), 295-301. doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.1016/j.jarmac.2016.07.001>
- Technical Working Group for Eyewitness Evidence. (1999). Eyewitness

- evidence: A guide for law enforcement. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice.
- Tulving, E., & Thomson, D. M. (1973). Encoding specificity and retrieval processes in episodic memory. *Psychological Review*, 80, 352–373.
<http://dx.doi.org/10.1037/h0020071> - PDF <http://alicekim.ca/9.ESP73.pdf>
- Walsh, D., & Bull, R. (2010). What really is effective in interviews with suspects? A study comparing interviewing skills against interviewing outcomes. *Legal and Criminological Psychology*, 15(2), 305-321.
doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.1348/135532509X463356>
- Westera, N. J., & Kebbell, M. R. (2014). Investigative interviewing in suspected sex offences. In R. Bull (Ed.), *Investigative interviewing* (pp. 1–18).

Bilaga 1

Tabell 2

Intervjutekniker samt deras definitioner

Produktiva intervjutekniker	Icke-produktiva intervjutekniker
<i>Att bygga en positiv relation:</i> Bygga en relation med den intervjuade genom att till exempel personanpassa intervju eller visa omtanke. Till exempel "Hur är det? Önskar du ett glas vatten?"	<i>Att bygga en negativ relation:</i> Att medvetet eller omedvetet skapa en negativ relation till den intervjuade genom att hota eller förolämpa den intervjuade.
<i>Detaljerat svar:</i> Att uppmuntra den intervjuade att ge ett detaljerat svar, till exempel genom att be den intervjuade att rapportera allting.	<i>Ja-nej frågor:</i> Att ställa frågor som endast kan bli besvarade med ja eller nej.
<i>Uttrycka vilken detaljnivå:</i> Ge personen ett exempel på vilken detaljnivå svaret förväntas vara.	<i>Komplexa frågor:</i> Att intervjuaren ställer för komplicerade frågor som är svåra att förstå för brottsoffret.
<i>Kontextetablering:</i> Att underlätta för en mental återetablering av händelsen. Till exempel "jag vill att du tänker tillbaka på brottet och försöker minnas alla synintryck, ljud och lukter".	<i>Snabba frågor:</i> Ställa flera snabba frågor efter varandra.
<i>Aktiv samverkan:</i> Uppmana den intervjuade att prata aktivt medan intervjuaren endast lyssnar.	<i>Många frågor:</i> Att intervjuaren ställer flera frågor samtidigt till personen.
<i>Öppna frågor:</i> Att ställa frågor som inbjuder till långa svar utan givna svarsalternativ.	<i>Störande distraktioner:</i> Intervju genomförs inte på en tyst plats utan istället på en plats med störande bakgrundsljud, att telefoner ringer eller att personer knackar på dörren.
<i>Gissa ej:</i> Att instruera den intervjuade att det är ok att säga att man inte vet eller inte minns istället för att försöka gissa.	<i>Att avbryta:</i> Att intervjuaren avbryter när den intervjuade pratar.
<i>Icke-verbalt svar:</i> Att uppmuntra den intervjuade att använda ett icke-verbalt kommunikationssätt, till exempel att rita något från brottscenen för att minnas bättre eller förtydliga.	<i>Ledande frågor:</i> Att intervjuaren på olika sätt försöker påverka brottsoffrets svar.